

Завитій Ольга,
к.е.н., доцент,
Левицький Сергій,
аспірант

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Перш ніж розглянути поняття «інноваційний розвиток підприємства» необхідно з'ясувати сутність категорії «розвиток».

В економічному словнику «розвиток» визначається як тісно взаємозв'язаний процес кількісних і якісних перетворень. Кількісні зміни – зростання – це збільшення або зменшення складових частин організації. Якісні зміни – це перетворення структури і функцій організації, її частин і елементів. Останні не обов'язково повинні супроводжуватися зміною кількісних характеристик. Згідно законів діалектики, рушійною силою будь яких змін є суперечності, що визначають кількісні зміни, обумовлені відносинами з навколишнім середовищем, тоді як внутрішні суперечності між елементами відіграють основну роль в якісних змінах.

На початку ХХ століття у працях Й. Шумпетера, І. Д. Кондратьєва було вперше використано термін «економічний розвиток». Процеси зміни станів макроекономічних систем (світовий економічний механізм) та їх мікроваріантів (економічні відносини окремого підприємства), перебудова зв'язків між їх елементами та переосмислення їхнього подальшого існування викликають науковий інтерес та стають предметом запеклих дискусій. Виникає необхідність розглядати підприємство, як потенційного носія процесів змін, здатності його до всебічного розвитку, складових елементів механізму розвитку, визначення факторів, що спонукають до нього, вплив та координації яких має привести до бажаних результатів.

Винахідником та реалізатором цих нових способів комбінування та використання обмежених ресурсів з метою отримання власного та суспільного добробуту може бути лише людина, причому людина з наявними специфічними властивостями – підприємець. Коли підприємець знаходить нові, більш ефективні форми використання обмежених ресурсів, то за ним правдоподібно, наростаючим процесом організуються й інші, менш ініціативні та ризикуючі люди, формуючи тим самим самоорганізаційні процеси економічно освіченого суспільства. Привертає увагу ще й те, що новаторські ідеї та підприємницькі ініціативи найбільш проявляються у періоди кризи та депресивного стану економіки, вони певним чином примушують підприємців шукати найзухваліші способи використання обмежених ресурсів. Тобто кризові часи стають відправною точкою зміни економічного та суспільного станів підприємств, при цьому одночасно виступаючи несвідомим, але дієвим імпульсом до процесів їхньої самоорганізації. Відтак, для «запуску» механізму самоорганізації підприємств необхідна наявність невірноваженості зовнішнього середовища, що й відбувається наразі у сучасній соціально-економічній системі країни.

Багато вчених розглядають розвиток, з позиції системного підходу, зокрема Пономаренко В. С., вважає, що розвиток для організацій розглядається, з одного боку, як такий тип змін, що підвищує ступінь організованості системи, а з іншого – як виділена у складі підприємства система, в якій об'єднані інноваційні процеси, що ведуть до кількісних та якісних змін у всіх функціональних галузях підприємства, а також контури її управління на основі зворотних зв'язків, у яких розв'язуються задачі стратегічного й тактичного управління й запускаються механізми самоорганізації оперативного управління розвитком.

Розвиток окремого підприємства відрізняється індивідуалізмом і оригінальністю. На підставі результатів аналізу своєї діяльності та зовнішніх факторів впливу підприємство намагається застосовувати різні форми і методи свого розвитку, що не використовуються іншими підприємствами. В сучасних умовах розвиток підприємства набуває комплексного характеру і визначається на довгостроковий період. Основний наголос робиться на формування орієнтованої на ринок ефективної організації управлінської системи і поширення відповідно до цього ресурсів підприємства. Інакше кажучи, розвиток підприємства розглядається як об'єднана система організації всієї його роботи.

Необхідно пам'ятати, що будь-яке підприємство – це також система, що функціонує. Функціонування підприємства є рухом в часі, який пов'язаний з перерозподілом його елементів, функцій і зв'язків. При цьому кожен наступний стан підприємства або безпосередньо визначений попереднім, або так чи інакше «переформований» умовами зовнішнього та внутрішнього середовища.

Тенденції розвитку підприємства в сучасних умовах полягають в удосконаленні інтегрованих інформаційних систем, організаційних структур, систем управління якістю, систем стимулювання, стабілізації складу працівників, залученні працівників до управління.

Таким чином, можна зробити висновок, що інноваційний розвиток підприємств базується в основному на нематеріальних аспектах, пов'язаних з формуванням ключових компетенцій, і менше орієнтується на ресурсні передумови.

Будь-які трансформаційні процеси на підприємстві можуть бути розглянуті як процеси розвитку. У стратегічному аспекті розвитком охоплюються: традиційні інноваційні процеси, що поєднані в програми розвитку; зростання підприємства; реінжиніринг бізнес-процесів підприємства; процеси реструктуризації та приватизації підприємств; процеси кризового розвитку й антикризового управління розвитком підприємства.

Інноваційний розвиток підприємства – складне багатопланове й багатоаспектне явище. При побудові механізмів інноваційного розвитку може бути використаний весь арсенал економічної науки, теорії стратегічного управління та теорії розвитку.

Список використаних джерел

1. Завитій О.П. Стратегічне управління розвитком економічних систем на регіональному рівні. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали VII всеукр. наук.-практ. конф. 26 квітн. 2018 р. (ЛТЕУ, м. Львів). Тернопіль : Крок, 2018. С. 116-118.

2. Завитій О. Теоретико-організаційні основи проведення енергетичного аудиту в Україні. Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації. 2020. Випуск 3-4. С.21-27.

3. Завитій О.П., Дідоренко Т.В. Логістичні витрати виробничих підприємств як об'єкти обліку та контролю. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. №3-4. 49–73 с.

4. Завитій О.П. Організація стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємства. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємства в умовах інституційних трансформацій: монографія / Р.Ф. Бруханський, П.Р. Пуцентейло [та ін.] Тернопіль: Вектор, 2017. 388 с.

5. Пащенко О.П. Стратегічне управління розвитком підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. Серія: Економічні науки. 2011. № 2. Т. 2. С. 99–103.

6. Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Наукове видання. Харків. ХНЕУ, 2007. 276 с.